

**EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE
ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT**

**PROGRAMA
PENTRU
RELIGIE REFORMATĂ**

**- București -
2020**

A. Notă de prezentare

Prezenta programă se adresează profesorilor care susțin examenul național de definitivare în învățământul preuniversitar în specializarea *Religie Reformată*. Conținutul și structura programei sunt elaborate în așa fel încât să răspundă schimbărilor impuse de abordarea curriculară sistemică în realizarea procesului educațional. Programa este elaborată în acord cu programele școlare în vigoare din învățământul preuniversitar pentru disciplina religie. Competențele și conținuturile din programă sunt proiectate în conformitate cu abordarea curriculară sistemică în realizarea activităților didactice, specifice disciplinei.

Absolvenții facultăților de profil și profesorii care susțin examenul la disciplina *Religie Reformată* pot preda în învățământul preuniversitar disciplina *Religie Reformată* și *Discipline Teologice de Specialitate*, în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Programa a fost structurată astfel încât să abordeze conținuturi ale disciplinei de specialitate din următoarele domenii teologice: *Teologie Biblică*, *Teologie Sistematică*, *Istoria Bisericii*, precum și din domeniul *Didacticii disciplinei și a metodicii predării Religiei*.

Aspectele fundamentale vizate prin prezenta programă operaționalizează profilul absolventului de învățământ secundar superior, filiera teologică, urmărind:

- cunoașterea conținuturilor fundamentale și a principalelor tendințe în evoluția predării disciplinei *Religie Reformată*, precum și a *Didacticii disciplinei și a metodicii predării Religiei*;
- probarea capacităților necesare pentru proiectarea, realizarea și evaluarea activităților didactice;
- demonstrarea abilităților de comunicare, empatică și de cooperare necesare realizării actului educațional.

B. Competențe specifice profesorului de religie

Programa vizează, pe lângă conținuturile științifice și cele de *didactică a disciplinei și a metodicii predării religiei*, anumite competențe specifice profesorului de *Religie Reformată*, competențe pe care acesta trebuie să și le dezvolte și probeze pe parcursul desfășurării activității didactice. Într-o formulare sintetică, aceste competențe sunt:

- operarea cu adevărurile fundamentale de credință și cu elementele de didactică și de metodică a predării religiei, într-o varietate de contexte educaționale;
- organizarea situațiilor de învățare și a celor educaționale, în general, în conformitate cu valorile morale și spirituale specifice disciplinei Religie;
- aplicarea principalelor documente școlare reglatoare în vigoare – planuri-cadru, programe școlare, programe pentru examene naționale – în conformitate cu specificul acestora și al contextului educațional;
- proiectarea activității didactice prin valorificarea conexiunilor logice dintre elementele din structura planurilor-cadru de învățământ (de ex.: relațiile dintre disciplinele din aria curriculară Om și societate) și a celor din structura programelor școlare (de ex.: relația dintre competențele specifice, conținuturile învățării, exemplele de activități de învățare, evaluarea rezultatelor învățării elevilor)
- organizarea procesului didactic, valorificând elementele de proiectare, specificul contextului, precum și strategiile didactice orientate spre obținerea unui climat educativ stimulat și eficient
- evaluarea rezultatelor învățării elevilor, prin utilizarea de strategii și instrumente de evaluare adecvate documentelor curriculare în vigoare;
- adecvarea demersurilor didactice la particularitățile de vârstă și la specificul dezvoltării cognitiv-afective a elevilor;
- valorificarea în demersul didactic a relațiilor trans-, inter-, intra- și multidisciplinar;
- comunicarea didactică empatică și eficientă, în contextul activităților specifice disciplinei Religie.

C. Tematica la disciplina de specialitate

Domenii teologice:

1. *Teologie Biblică*
2. *Teologie Sistematică*
3. *Istoria Bisericii*

D. Tematica pentru didactica disciplinei și metodică predării Religiei

C. 1. TEOLOGIE BIBLICĂ

I. Vechiul Testament

1. Tora – interpretări literare și istorice
2. Interpretările literare și istorice ale unor cărți istorice din Vechiul Testament (Iosua, Judecători, Regi)
3. Literatura profetică privind profeții mari (istorie literară și istorie)
4. Literatura de înțelepciune în Vechiul Testament (Proverbele, Ecclesiastul, Iov)
5. Cărțile lirice ale Vechiului Testament (Psalmi, Cântarea cântărilor)
6. Cartea lui Rut și Cartea Estera

Bibliografie

1. Claus Westermann: *A Biblia titkai*, Budapest, 1997
2. Clifford Hill: *A prófécia múltja és jelene*, Budapest, 1993
3. David Rohl: *Fáraók és királyok (a Biblia – a mítoszoktól a történelemig)*, Debrecen, 2001
4. David Rohl: *Legendás civilizációk*, Debrecen, 2002
5. Gerhard von Rad: *Az Ószövetség teológiája*, I-II kötet, Budapest, 2000
6. Gleason L. Archer: *Az Ószövetségi bevezetés vizsgálata*, Budapest, 2001
7. Molnár János: *A szerelem országútján (az Énekek Éneke magyarázata)*, Kolozsvár, 2003
8. Molnár János: *Énekesek, hangszerek és feliratok a zsoltárokbán*, in *Hűség és szolgálat*, Kolozsvár, 1987
9. Molnár János: *Ószövetségi kortörténet*, Kolozsvár, 1993
10. Rózsa Huba: *Az Ószövetség keletkezése*, Budapest, 1986

II. Noul Testament

1. Particularitățile Evangheliei lui Luca
2. Particularitățile Evangheliei lui Ioan:
3. Hristologia lui Pavel

Bibliografie

1. Bolyki János: *Igaz tanúvallomás Kommentár János evangéliumához*, Budapest, 2001
2. Cullmann és Leonhard Goppelt teológiai látásában, in *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia Reformata Transylvaniensis*, XLVI. 2001/1, pag. 55-68. és XLVI. 2001/2, pag. 24-41
3. Cullmann, Oscar: *Az Újszövetség krisztológiája*, Budapest, 1990
4. Herczeg Pál: *Krisztológiai irányzatok a páli iratokban*, Budapest, 1998
5. Lenkeyné dr. Semsey Klára: *János evangéliuma I–III*, Debrecen, 1999-2001
6. Lészai Lehel: *A krisztológia kérdése Hermann Ridderbos*, Oscar
7. Lészai Lehel: *Christology*, Kolozsvár, 1999
8. Mátyás Ernő: *János evangéliuma*, Sárospatak, 1950
9. Pröhle Károly: *Lukács evangéliuma*, Budapest, 1991
10. Gooding, David: *Az evangélium Lukács szerint*, Budapest, 1993

C. 2. TEOLOGIE SISTEMATICĂ

1. Revelația ca dogmă, prezență, experiență și istorie.
 - Teologia naturală -Dumnezeul Creator – Dumnezeuul Mântuitor
2. Modalitățile de existență a Lui Dumnezeu în Lume
3. Sfântul Duh – Metaforele Sfântului Duh.
 - Latura Dumnezeiască a Sfântului Duh – Interpretarea Sfântului Duh de către Augustinus
4. Etica muncii conform poruncii IV.
6. Familia, relațiile omului – însușirile familiei creștine
5. Apărarea vieții în contextul poruncii VI.

Bibliografie

1. Aurelius Augustinus: Vallomások, Budapest. Gondolat, 1987
2. Barth, Károly: *Kis Dogmatika*. Ref. Missziói Munkaközösség, f.a.
3. Bolyki, János: *Újszövetségi etika*. Budapest: Kálvin Kiadó, 1998
4. Comte-Sponville, André: *Kis könyv a nagy erényekről*. Budapest: Osiris, 2001
5. Lochman, Jan Milic: *A szabadság útjelzői*. Budapest: Kálvin Kiadó, 1993
6. McGrath, Alister E.: *Bevezetés a keresztény teológiába*. Budapest: Osiris, 1995
7. Nyíri, Tamás: *Alapvető etika*. Budapest: Szent István Társulat, 1994
8. Pinckaers, Servais: *A keresztény erkölcssteológia forrásai*, PaulusHungarus/Kairosz, 2001
9. Ravasz, László: *Kis Dogmatika*. Budapest: Zsinati Iroda, 1990
10. Sebestyén, Jenő: *Református Dogmatika*. Budapest: Ref. Teol. Akadémia, 1940
11. Sebestyén, Jenő: *Református Etika*. Budapest: Iránytű, 1993
12. Szathmáry, Sándor - Török, István - Kocsis, Elemér: *Eszkatológia*. Budapest: Zsinati Iroda, 2001
13. Szathmáry, Sándor: *Szótérológia*. Budapest: Zsinati Iroda, 2003
14. Szűcs, Ferenc: *Teológiai Etika*. Budapest: Zsinati Iroda, 1993
15. Tavasz, Sándor: *Református Keresztyén Dogmatika.*, Kolozsvár, 1932
16. Tillich, Paul: *Rendszeres Teológia*. Budapest: Osiris, 1996
17. Török, István: *Dogmatika*. Amsterdam: Free Universit: Press, 1985
18. Török, István: *Etika*. Kolozsvár: PTI, 1997
19. Visky S. Béla: *Bizalom a határon*. Koinónia, Kolozsvár, 2003
20. *A Protestáns Etika Kézikönyve* (szerk. Fazakas Sándor): Kálvin és Luther kiadó, Budapest, 2017.

C. 3. ISTORIA BISERICII

1. Umanismul și Reforma - Luther și Melanchthon
2. Viața, activitatea și opera lui Jean Calvin
3. Procesul de formare a bisericilor Reformei
4. Traduceri de Biblie în limba maghiară
5. Politica de cultură și politica legată de biserică a lui Gabriel Bethlen
6. Viața și opera lui Apáczai Csere János

Bibliografie

1. *Apáczai Csere János (1625-1659)*. Szerk. Király László. Budapest, 1975
2. *Apáczai Csere János: Magyar Encyclopaedia*. Bukarest, 1977

3. Barcza József: *Bethlen Gábor, a református fejedelem*. Budapest, 1987
4. *Bethlen Gábor krónikása*. Szerk. Makkai László. Budapest, 1980
5. Botta István: *Melius Péter ifjúsága*. Budapest, 1978
6. Ágoston István: *A magyarországi puritanizmus gyökerei*, Kálvin Kiadó, 1997
7. Bucsay Mihály: *Areformátorok úrvacsoravitái*. Sáropatak-Budapest, 1942
8. Csapodiné Gárdonyi Klára: *Humanista kódexek nyomában*. Budapest, 1978
9. Csetri Elek: *Bethlen Gábor életútja*. Bukarest, 1992
10. dr. Bartók György: *A református egyházak presbyterialis szervezete*. Kolozsvár, 1904
11. Dr. Dávid György: *Az erdélyi református egyházközség XVII. századbeli képe*. Marosvásárhely, 1929
12. *Emlékkönyv a Vizsolyi Biblia megjelenésének 400. évfordulójára*. Szerk. Barcza József. Budapest, 1990
13. György Antal: *Akikre nem volt méltó a világ*. Budapest, 1990
14. Győri L. János: *A magyar reformáció irodalmi hagyományai*. Budapest, 1997
15. *Humanista történetírók*. Szerk. Illés Endre, Illyés Gyula, Juhász Ferenc. Budapest, 1977
16. Keveházi Katalin: *Melachton és a Wittenbergben tanult magyarok az 1550-es évektől 1587-ig*
17. L. W. E. Rauwenhoff: *A protestantizmus története*. I. köt. Kolozsvár, 1908
18. *Magyar emlékirók. 16-18 század*. Szerk. Illés Endre, Illyés Gyula, Juhász Ferenc. Budapest, 1982
19. *Emlékkönyv a Vizsolyi Biblia megjelenésének 400. évfordulójára*. Szerk. Barcza József. Budapest, 1990
20. Makkai László: *Bethlen Gábor emlékezete*. Bratislava, 1980
21. Nagy Géza: *Fejezetek a magyar református egyház 17. századi történetéből*. Budapest, 1985
22. Nagy László: *Károlyi Gáspár kora, élete és munkássága*. Nagyvárad, 1996
23. Niesel Vilmos: *Kálvin theológiája*. Debrecen 1943
24. Péter Katalin: *400 éve született Bethlen Gábor*. Budapest, 1980
25. Peter Katalin: *A magyar romlásnak századában*. Budapest, 1975
26. R. Várkonyi Ágnes: *Magyar reneszánsz udvari kultúra*. Budapest, 1987
27. *Renaissance tanulmányok*. Szerk. Sallai Géza. Budapest, 1957
28. Révész Imre: *Akikre nem volt méltó a világ. Képek a keresztyénség történetéből*. Kolozsvár, 1921
29. Révész Imre: *Egyháztörténelem*. Budapest, 1993
30. Szabó Miklós - Tonk Sándor: *Erdélyiek egyetemjárása a korai újkorban 1521—1700*. Szeged
31. Szamosközy István: *Erdély története*. Budapest 1981. Szeged, 1986
32. Tarnóc Márton: *Erdély művelődése Bethlen Gábor és a két Rákóczi György korában*. Budapest
33. Tonk Sándor: *Erdélyiek egyetemjárása a középkorban*. Bukarest, 1979
34. Varga András: *Molnár Gergely, Melanchton magyar tanítványa*. Szeged, 1983
35. Zoványi Jenő: *Puritánus mozgalmak a magyar református egyházban*. Budapest, 1911

Notă: *Bibliografia pentru disciplinele de specialitate include manualele de Religie Reformată cuprinse în Catalogul manualelor școlare valabile în învățământul preuniversitar, în anul școlar în care se susține examenul.*

D. TEMATICA PENTRU DIDACTICA DISCIPLINEI ȘI METODICA PREDĂRII RELIGIEI

I. Religia ca disciplină de învățământ

1. Educația religioasă și finalitățile acesteia
2. Baza legislativă a predării religiei în școală

II. Dimensiunea educativ-formativă a predării religiei în școală.

III. Proiectarea, organizarea și desfășurarea activității didactice

1. Componentele curriculumului național: planuri-cadru (trunchi comun, curriculum diferențiat, curriculum la decizia școlii/ curriculum în dezvoltare locală), programe școlare, manuale școlare, auxiliare curriculare; alți termeni de referință ai curriculumului național: arii curriculare, discipline, module
2. Proiectarea curriculumului la decizia școlii/ curriculum în dezvoltare locală de tipul: aprofundare/ extindere/ opțional ca disciplină nouă; modalități de analiză a nevoilor specifice ale elevilor, modalități de selectare a CDS, modalități de dezvoltare a unei programe de CDS, exemple posibile pentru domeniul educației religioase
3. Competențele predării-învățării-evaluării la disciplina religie. Competențe generale, competențe specifice. Operaționalizarea competențelor
4. Programa școlară: structura programei școlare, utilizarea programei în proiectarea și realizarea activităților didactice; relația dintre programa școlară și manualul școlar
5. Proiectarea activității didactice: planificare calendaristică, proiectarea unității de învățare, proiectarea de activități de învățare intra-, inter- și transdisciplinare
6. Lecția. Tipuri de lecție

IV. Principiile didactice generale. Principii didactice specifice predării religiei: principiul hristologic și principiul eclesiologic

V. Strategii didactice utilizate în procesul de predare-învățare-evaluare

1. Metode didactice: clasificare, caracterizare, metode de comunicare și asimilare a cunoștințelor/ metode de cunoaștere a realității religioase / metode fundamentate pe acțiune / metode moderne de predare – învățare / utilizarea metodelor centrate pe elev/ tehnicilor de învățare prin cooperare
2. Forme de organizare a activității didactice: caracterizare, clasificare
3. Forme de activitate extrașcolară specifice disciplinei religie și proiectarea acestora: cateheza, serbarea religioasă, vizitele și pelerinajele, expozițiile, cercurile pe disciplină, participarea la slujbele religioase
4. Mijloacele de învățământ utilizate în activitatea didactică: caracterizare, funcții, clasificare
5. Mijloace de învățământ specifice disciplinei religie: textul biblic, literatura religioasă, icoana, portretul, harta, mijloacele audio- vizuale, calculatorul etc
6. Utilizarea tehnologiei informației și comunicării, a platformelor educaționale și a softurilor în construirea unor medii active de instruire. Exemplificări pentru ora de religie

VI. Evaluarea procesului instructiv-educativ

1. Evaluarea de proces: obiective, caracterizare, funcții, tipologie. Specificul evaluării la ora de religie.
2. Metode de evaluare: caracterizare, tipologie.
3. Instrumente de evaluare: caracterizare, calități (validitate, fidelitate, obiectivitate și aplicabilitate).
4. Tipologia itemilor: definiție, clasificări, caracteristici, domenii de utilizare, reguli de proiectare, modalități de evaluare și de notare.
5. Elaborarea probelor scrise: proiectarea testului docimologic, matricea de specificații.
6. Metode și instrumente complementare de evaluare (referatul, proiectul, portofoliul, autoevaluarea, investigația, observarea sistematică a activității și comportamentului elevului).

VII. Consilierea și îndrumarea spirituală în cadrul educației religioase.

Notă: Bibliografia pentru didactica disciplinei de specialitate include planurile-cadru și programele școlare pentru disciplina religie valabile în anul școlar în care se susține examenul, disponibile pe site-ul <http://programe.ise.ro/Actuale/Programeinviogare.aspx>

Bibliografie

1. BOLOCAN, Carmen-Maria, *Catehetica și Didactica Religiei. Interferențe și deosebiri,*

- Performantica, Iași, 2005
2. CUCOȘ, Constantin, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Polirom Iași 1999
 3. TIMIȘ, Vasile, *Religia în școală. Valențe eclesiale, educaționale și sociale*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2004
 4. PANOSCHI, Mihaela; LIȚOIU, Nicoleta; Pr. IORDĂCHESCU Nicolae, *Ghid de evaluare, Religie*, Aramis, București, 2001
 5. ȘEBU, S., OPRIȘ, M., OPRIȘ, D., *Metodica predării religiei*, Ed. a II-a, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2017;
 6. TIMIȘ, Vasile, *Evaluarea - factor de reglare și optimizare a educației religioase*, Renașterea, Cluj-Napoca, 2003
 7. BOCOȘ, Mușata, *Instruire interactivă*, Polirom, 2013
 8. CIOLAN, L., 2008, *Învățarea integrată-fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, Editura Polirom, Iași
 9. CRISTEA, Sorin, *Dicționar de termeni pedagogici*, E.D.P., București, 1998
 10. CUCOȘ, Constantin, *Pedagogie generală*, Ed. Polirom, Iași, 2000
 11. PETRESCU, P., POP, V., 2007, *Transdisciplinaritatea – o nouă abordare a situațiilor de învățare*, Editura Didactică și Pedagogică, București
 12. STOICA, Adrian (coord.), 2001, *Evaluarea curentă și examenele*, ProGnosis, București
 13. CERGHIT, Ioan, *Metode de învățământ*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980
 14. Programul național de dezvoltare a competențelor de evaluare ale cadrelor didactice (DeCeE), CNCEIP, Editura Euro Standard, București, 2008
 15. Barabási Tünde: *Tanítástanulási és tanulástanítási alapismeretek*, Presa Universitară Clujeană, 2008.
 16. Birta-Székely – Fóris-Ferenczi (szerk): *Pedagógiai Kézikönyv*, Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2008.
 17. Bodó Sára és ifj Fekete Károly (szerk): *Kateketikai és valláspedagógia szöveggyűjtemény*, Debrecen, 1998. (18-31)
 18. Boross Géza: *Bevezetés a valláspedagógiába*, KGRE Budapest, 1996
 19. Cs. Szabó Sándor: *József köpönyegében, Hitoktatás és drámapedagógia*, Parakletos Könyvesház, Kiskunfélegyháza, 2008.
 21. Falus István (Szerk): *Didaktika elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*, Budapest, 1998
 22. Falus Iván: *Didaktika. Javított és bővített kiadás, Nemzeti Tankönyvkiadó*, Budapest, 2003.
 23. Falus Iván - Szilvák Judit: *Didaktika Comenius Bt. Pécs*, a kiadási engedélyt 1996.ban kapták
 24. Farkas Ignác: *Katechétikai alapvetés*, Debrecen, 1941
 25. Fóris-Ferenczi Rita: *A tervezéstől az értékelésig*. Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2008.
 26. Gáspár László: *Neveléstudomány*, OKKER, 1997
 27. Gerhard Marcel, Martin: *Bibliodráma: Gyakorlat és elmélet*, Egyházfórum Magyar Bibliodráma Egyesület, 2003
 28. Gyökössi Endre: *Hogyan tartsunk gyermek bibliaórát? Kis módszertan*, Budapest, 1998
 29. H.V.Brummelen: *Istennel az osztályteremben keresztyén tanulási-és tanítási módszerek*, Budapest, 1996
 30. Hitből Hitbe *Kateketikai kézikönyv II*. Budapest, 1988
 31. Ingo Baldermann: *A Biblia a tanulás könyve, A Biblia didaktikai alapjai*, Budapest, 1989
 32. K. Tamminen L. Vesaa M. Pyysiainen: *Hogyan tanítsunk hittant? Vallásdidaktika*, Budapest, 1998
 33. Kenessey Béla: *Az Ó-testamentum pedagógiája*, Budapest, 1887
 34. Kun Mária - Gazsi Csaba-Péter István: *„Fától fág” - lélektől lélekig*, Presa Universitară Clujeană, 2008
 35. Luc Aereus: *100 eljárásmod a keresztyén csoportmunkához*, 1989
 36. Marlene D. LeFever: *Ötletgazdag tanítási módszerek*, Budapest, 1994
 37. Maszler Irén: *Játékpedagógia*, Comenius Bt. Pécs, 1996
 38. Miklya Zsolt (szerk.): *A Bibliából jöttem, Játékok a hitoktatásban*, KEPE Kiskunfélegyháza, 2004

39. Nagy Sándor: *Az oktatás folyamata és módszerei*, Mogyoród, 1997
40. NÉMETH Dávid: *Vallásdidaktika - A hit és erkölcsstan tanítása az 5-12. osztályban*, L'Harmattan, Budapest, 2017.